

COLLOQUES &
CONFÉRENCES

Le comte Edward Aleksander Raczyński et Paul Helleu : le goût de la Belle Époque dans la collection de peintres français à la Galerie de Peintures du Château de Rogalin

22 czerwca 2023

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu

23 czerwca 2023

Polska Akademia Nauk Stacja Naukowa w Paryżu

Leszek Kańczugowski

Historyk sztuki

Dyrektor artystyczny Association Lubliniana

Projekt narodził się w wyniku spotkania z panią Wirydianą Raczyńską-Rey w Paryżu w marcu 2022 roku. Wśród licznych obrazów znajdujących się w jej mieszkaniu moją uwagę zwrócił ciekawy rysunek przedstawiający eleganckiego mężczyznę w cylindrze z końca XIX wieku. Zapytałem panią domu kogo przedstawia ów rysunek. Usłyszałem następującą odpowiedź: *Mojego dziadka Edwarda Aleksandra Raczyńskiego*. Rysunek wykonał ok. 1900 roku słynny malarz francuski Paul – César Helleu, przyjaciel Marcela Prousta, który w swej słynnej powieści *W poszukiwaniu straconego czasu*, uwiecznił Paula – Césara Helleu, a przynajmniej opisał wiele jego rysów, pod postacią malarza Elstira.

Bardzo mnie zainteresował ten fakt i rozpocząłem poszukiwanie bliższych informacji na temat artysty. Nawiązałem w tym celu kontakt z Muzeum Bonnat-Helleu w Bayonne. Opowiedziałem o odkrytym przez mnie rysunku, przedstawiającym Edwarda Aleksandra Raczyńskiego, który wzbudził ogromne zainteresowanie dyrekcji muzeum, a szczególnie pani Elisy Camberling, historyka sztuki – specjalistki od malarstwa Paul-César Helleu. Po licznych rozmowach zostałem zaproszony do Bayonne, w celu nawiązania kontaktów naukowych z Muzeum. Wizytę zaplanowaliśmy na 3, 4 i 5 sierpnia br.

Następnym, koniecznym krokiem było nawiązanie kontaktu z dyrekcją Muzeum Narodowego w Poznaniu, a konkretnie z panią dr Marią Gołąb, zastępcą dyrektora do spraw naukowych, doskonale znającą kolekcję Galerii Rogalińskiej założonej przez Edwarda Aleksandra Raczyńskiego. Odbiliśmy rozmowę telefoniczną, w wyniku której zostałem zaproszony do Rogalina.

Udałem się tam z wizytą w dniach od 16 do 18 maja 2022 r. Cóż za niezwykle i ciekawe wydarzenie: urzekające piękno pałacu, jego wnętrz, wspaniałe założenie parkowo-ogrodowe dawały posmak wyrafinowanej atmosfery rezydencji z XVIII wieku. Obok pałacu znajduje się bogata galeria malarstwa polskiego i obcego stworzona przez Edwarda Aleksandra Raczyńskiego.

Galeria jest imponująca, szczególnie jeśli chodzi o malarstwo polskie i kolekcję malarstwa francuskiego z okresu Belle Époque. Przez kilka dni oglądałem tę fantastyczną kolekcję obrazów, sporządzając notatki i zapisując refleksje związane z historią sztuki. Niezwykle pomocną w moich rozważaniach i pytaniach była pani dr Ewa Leszczyńska, historyk sztuki, kierownik Muzeum Narodowego Pałacu w Rogalinie. Dzięki niej zostałem wprowadzony w atmosferę życia pałacu rogałińskiego. Przeczytała cytaty z pamiętników Edwarda Bernarda Raczyńskiego, syna Edwarda Aleksandra. Urzekł mnie następujący fragment:

*Edward Aleksander lubił przy akompaniamencie Róży
(grającej na pianinie "Pleyela", wybranym przez
Fryderyka Chopina dla Elizy Krasińskiej) śpiewać liryczne piosenki
Jean-Baptiste-Théodore-Marie Botrela i Paula Delmeta
oraz południowoamerykańskie ze swoich podróży.
"Miał także repertuar włoski, niemiecki
i, oczywiście, polski. Głos jego choć pozbawiony mocy,
był wysoki i dźwięczny.
Dykcja świetna we wszystkich językach.
Wdzięk i temperament były mu przyrodzone."*

Jest to wspomnienie Edwarda B. Raczyńskiego z *Rogalina i jego mieszkańców*, s. 29.

Po przeczytaniu w/w fragmentu wspomnień zaplanowałem koncert o podobnym repertuarze i powierzyłem jego organizację pani Danucie Dubois, polskiej muzykolog z Paryża.

Po zapoznaniu się z rozlicznymi kwestiami związanymi z kolekcją francuską Galerii Rogalińskiej odbyłem spotkanie z panią dr Marią Gołąb oraz z panią dr Ewą Leszczyńską, w wyniku którego otrzymałem aprobatę mojego pomysłu zorganizowania sympozjum w Paryżu – we współpracy z Muzeum Narodowym Pałacu w Rogalinie oraz Muzeum Bonnat-Helleu w Bayonne – na temat kolekcji z okresu Belle Époque Edwarda Aleksandra Raczyńskiego oraz jego portretu narysowanego przez Paula-Césara Helleu. Po konferencji na stronie [www. Muzeum Narodowego](http://www.muzeumnarodowe.org) w Poznaniu znalazła się relacja z konferencji Relacja na stronie Muzeum Narodowego.

Mój pobyt w Bayonne (od 3 do 5 sierpnia br.) okazał się bardzo bogaty merytorycznie. Obejrzałem kolekcję malarstwa i rysunków Paula-Césara Helleu i z panią Elisą Cambreling ustaliliśmy wstępnie temat sympozjum. Następnie przedsięwziąłem poszukiwania specjalistów z historii sztuki we Francji i w Polsce, znawców poszczególnych malarzy wschodzących w skład kolekcji Edwarda Aleksandra Raczyńskiego, których postanowiliśmy zaprezentować na paryskim sympozjum w czerwcu 2023 r. Zainteresowanie tematem okazało się duże, a i zdarzały się też ciekawe niespodzianki: pani Jane Roberts autorka katalogu dzieł malarza Jacques – Émile’a Blanche’a stwierdziła w naszej rozmowie telefonicznej, że jej katalog jest kompletny. Dopiero podczas spotkania w jej paryskiej galerii sztuki i obejrzeniu zdjęć obrazów tego artysty malarza znajdujących się w Galerii Rogalińskiej okazała duże zaskoczenie i przyznała, że te obrazy faktycznie nie figurują w opublikowanym przez nią katalogu. Wpłynęło kilkanaście zgłoszeń uczestników (prelegentów) na sympozjum. Tematem zainteresowała się również dyrektor *Histoire Magazine*, pani Sylvie Dutot, która przygotowała artykuł promocyjny na temat naszej konferencji.

Bardzo ciekawym i wzbogacającym doświadczeniem było również spotkanie z Jego Ekszelencją Panem Ambasadorem RP we Francji, Janem Erykiem Rościszewskim. Wspólnie ustaliliśmy datę otwarcia symposium na dzień 22 czerwca 2023 r. w Ambasadzie RP – Hôtel de Monaco w Paryżu.

En coopération avec le musée Bonnat-Helleu de Bayonne et Musée National de Poznań – Le Château de Rogalin et la Fondation Raczyński

COLLOQUE

Le comte Edward Aleksander Raczyński et Paul Helleu

Le goût de la Belle Époque dans la collection de peintres français à la Galerie de Peintures du Château de Rogalin

22 et 23 juin 2023

ASSOCIATION
LUBLINIANA

Muzeum Narodowe
w Poznaniu

Ambassade
de la République de Pologne
en France

Musée
Bonnat
Helleu

ZYGMUNT
ZALESKI
STICHTING

PAN
POLISH ACADEMY OF SCIENCES

INSTITUT
POLONAIS
PARIS

Affiche

PROGRAMME

Jeudi 22 juin 2023

Ambassade de Pologne,
Hôtel de Monaco 57, rue Saint-Dominique, 75007 Paris

ACCUEIL À PARTIR DE 9:00

- 9:30–10:00 Mot de bienvenue de Son Excellence
Jan Emeryk ROŚCISZEWSKI,
Ambassadeur de la République de Pologne en France
- Mot de bienvenue de Comtesse Viridiane
RACZYŃSKA-REY, Fondation Raczyński
- Mot de bienvenue du Président de l'Association
Lubliniana, Étienne WEDRYCHOWSKI
- Mot de bienvenue du Directeur artistique
de l'Association Lubliniana, Leszek KAŃCZUGOWSKI,
organisateur du colloque

10:00 OUVERTURE DU COLLOQUE

Projection d'un documentaire *Edward Aleksander Raczyński*

Conception Leszek Kańczugowski, réalisation Mona Mil, avec le soutien du Ministère des Affaires Étrangères de la République de Pologne et de l'Institut Polonais de Paris.

PRÉSIDENTE DE SÉANCE : Sophie BARTHÉLÉMY

- 10:15–10:45 *Les Raczyński – l'illustre famille de la Grande Pologne*
Maciej FORYCKI – historien, professeur à l'Université
Adam Mickiewicz à Poznań

- 10:45–11:15 *La galerie de peintures d'Edward Aleksander Raczyński, une création muséale privée, unique en son genre, à destination du public*
Ewa LESZCZYŃSKA – conservateur en chef au Département du Musée National de Poznań – le Château de Rogalin, docteur en histoire de l'art
- 11:15–11:45 *La trajectoire de collectionneur d'Edward Aleksander Raczyński à travers ses choix et l'évolution de sa collection de peintures à Rogalin. Constats et critères.*
Maria GOŁĄB – adjointe au Directeur, en charge de la recherche et des collections au Musée National de Poznań, docteur en histoire de l'art
- 11:45–12:00 PAUSE-CAFÉ
- 12:00–12:30 *Le comte Edward Aleksander Raczyński et Paul Helleu : le goût de la Belle Époque*
Elise CAMBRELING – directrice adjointe et attachée principale de conservation du patrimoine au Musée Bonnat-Helleu de Bayonne
- 12:30–13:00 *Edward-Aleksander Raczyński dans le contexte italien : le choc des rêves*
Dominique DUMAREST-BARACCHI TUA – docteur en histoire de l'art, Rome (Italie)
- 13:00–13:30 *Le destin parisien du comte Edward Aleksander Raczyński dans une perspective de la vie littéraire et artistique de la Belle Époque aux Années Folles (Paul Cazin, Marcel Proust, Romain Rolland, Paul Valéry, André Gide, Jean Cocteau)*
Ewa PAWLIKOWSKA – chargée de cours à l'UFR d'Études slaves, Sorbonne Université
- 13:30–14:30 PAUSE DÉJEUNER

Jeudi 22 juin 2023

Académie Polonaise des Sciences
Centre Scientifique à Paris,
Hôtel de Clermont-Tonnerre, 74 rue Lauriston, 75116 Paris

16:00 Mot de bienvenue de Madame Magdalena SAJDAK,
directrice de l'Académie Polonaise des Sciences Centre
Scientifique à Paris

PRÉSIDENT DE SÉANCE : Maciej FORYCKI

16:10–16:30 *Deux artistes bordelais dans la collection de peintures
du palais de Rogalin : François-Maurice Roganeau
et Clémentine-Hélène Dufau*

Sophie BARTHÉLÉMY – directrice, Musée des Beaux-
Arts de Bordeaux

16:30–17:00 *Lucien Simon, Charles Cottet et la Bande Noire dans
la collection de Rogalin*

André CARIOU – conservateur en chef du patrimoine et
ancien directeur du musée des Beaux-Arts de Quimper

17:00–17:30 *Lucie et Pouponne au Château de Rogalin : deux
tableaux de Jacques-Émile Blanche*

Jane ROBERTS – co-auteur avec Muriel Molines
du catalogue raisonné de Jacques-Émile Blanche
(1861-1942)

17:30–18:00 *Les jeunes filles et le livre ou la vision intimiste d'Eugene
Carrière*

Sylvie LE GRATIET – Présidente des Amis d'Eugène
Carrière

Vendredi 23 juin 2023

Académie Polonaise des Sciences
Centre Scientifique à Paris,
Hôtel de Clermont-Tonnerre, 74 rue Lauriston, 75116 Paris

ACCUEIL À PARTIR DE 9:30

PRÉSIDENTE DE SÉANCE : Sylvie LE GRATIET

- 10:00–10:30 *Henri Le Sidaner 1862-1939, peintre post-impressionniste, L'Art du temps suspendu*
Anne GALLOYER – conservateur du musée Fournaise, Chatou
- 10:30–11:00 *Gaston La Touche à l'épreuve de l'Exposition Universelle de 1900*
Damien CHANTRENNE – directeur du musée des Avelines à Saint-Cloud, docteur en histoire de l'art
- 11:00–11:30 *Albert Besnard et ses trois tableaux dans la Galerie de Rogalin*
Chantal BEAUVALOT – biographe, docteur en histoire de l'art
- 11:30–11:45 PAUSE-CAFÉ
- 11:45–12:15 *Le tableau Vertige de Denis Etcheverry*
Benjamin COUILLEAUX – directeur des musées de Boulogne-Billancourt, conservateur en chef du patrimoine, docteur en histoire de l'art
- 12:15–12:45 *Vues nocturnes du Louvre et autres tableaux dans l'oeuvre d'Aleksander Gierymski*
Małgorzata KIERCZUK-MACIESZKO – docteur en histoire de l'art, l'École des Beaux-Arts de Lublin

12:45–13:15 *L'écrin d'une peinture de la Belle Époque : entre oubli et passion au regard du Marché de l'Art*
Jean-Christophe CHATAIGNIER – Directeur Général,
Associé, OSENAT Commissaire-Preneur, Fontainebleau

13:15–14:30 PAUSE DÉJEUNER

PRÉSIDENTE DE SÉANCE : Sylvie LE GRATIET

14:30–16:00 TABLE RONDE

TABLE RONDE animée par Aude DE KERROS
critique d'art, essayiste

avec la participation des personnalités suivantes :

Maria GOŁĄB, adjointe au directeur, en charge
de la recherche et des collections au Musée National
de Poznań, docteur en histoire de l'art

Elise CAMBRELING, directrice adjointe et attachée
principale de conservation du patrimoine au Musée
Bonnat-Helleu de Bayonne

Dominique DUMAREST-BARACCHI TUA, docteur
en histoire de l'art, Rome (Italie)

Jane ROBERTS, co-auteur avec Muriel Molines du
catalogue raisonné de Jacques-Émile Blanche
(1861-1942)

Benjamin COUILLEAUX, directeur des musées
de Boulogne-Billancourt, conservateur en chef du
patrimoine, docteur en histoire de l'art

Damien CHANTRENNE, directeur du musée des
Avelines à Saint-Cloud, docteur en histoire de l'art

LESZEK KAŃCZUGOWSKI, historien d'art (Paris)

16:15

Concert de piano, d'un jeune pianiste ukrainien,
Ihor PANCHENKO,

étudiant au Conservatoire Supérieur de Musique Glinka
à Dnipro (classe de prof. G. Adlutskyi)
et simultanément à la Hochschule für Music Karlsruhe
(classe de prof. Momo Kodana).

Au programme : Scherzo n°3 op. 39 de Frédéric Chopin
et Variations op. 3 de Karol Szymanowski